

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการประเมินโครงสร้างการใช้แรงงานตามกระบวนการผลิตของชาวชนบทพบว่า ผู้หญิงชนบทนับได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทและแบกรับภารกิจการใช้แรงงานอย่างมาก กาญจนากแก้วเทพ (2537:181) ได้กล่าวว่า สังคมไทยพื้นฐานเป็นสังคมเกษตรมีการใช้เทคโนโลยีค่อนข้างแต่เพียงเล็กน้อยในการผลิตหากแต่ได้อาศัยแรงงานคนเป็นหลัก ดังนั้นหญิงไทยในชนบทจึงทำงานในไร่นาเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายมาโดยตลอด นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าในรายละเอียดอาจจะมีการแบ่งสัดส่วนแตกต่างกันบ้าง เช่น ผู้ชายจะใช้เวลามากกว่าในงานที่หนัก เช่น ไถ คราด ส่วนผู้หญิงจะทำงานในส่วนที่เบากว่า เช่น ปักดำ เก็บเกี่ยว แต่การแบ่งงานดังกล่าวก็ ไม่ได้เด็ดขาดตายตัวและมีลักษณะร่วมแรงกันทำงานมากกว่า ยศ สันติสมบัติ (2535:200) กล่าวว่าผู้หญิงในชุมชนบทภาคเหนือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน ผู้หญิงเป็นผู้ผลิตสำคัญทางด้านการเกษตรที่ติดเทียมกับผู้ชาย ผู้หญิงมีบทบาทในการประกอบกิจการค้า เป็นผู้ควบคุมรายรับรายจ่ายของครอบครัว และยังเป็นแกนกลางของระบบครอบครัวและเครือญาติทำให้ได้รับการปกป้องจากครอบครัวและเครือญาติซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชีวิตของผู้หญิงต้องผูกพันอยู่กับครอบครัวมาก อาจกล่าวได้ว่าครอบครัวเป็นศูนย์กลางของชีวิตลูกผู้หญิง เพราะบทบาทและการรับผิดชอบของผู้หญิงจำกัดอยู่ภายในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ แม้แต่ค่านิยมจุดหมายปลายทางของผู้หญิงก็เป็นความสุขในชีวิตครอบครัว และความภาคภูมิใจที่มีชีวิตครอบครัวที่ดี สุพัตรา สุภาพ (2525:81) กล่าวว่าหญิงมีสามีจะต้องเชื่อฟังยกย่องปรนนิบัติเอาใจใส่เป็นที่พึ่งทางใจเป็นคูคิดเมื่อสามีต้องการอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน หน้าที่ของภริยาของคนในสมัยก่อนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างจริงจัง การปฏิบัติต่อชายและหญิงจึงแตกต่างกัน โดยชายมีโอกาสได้เล่าเรียนสูงๆ ทำงานนอกบ้านเที่ยวเตร่ได้ ฯลฯ ขณะที่ผู้หญิงต้องอยู่กับบ้านไม่ต้องเล่าเรียนมาก เพราะถ้าแต่งงานไปสามีก็จะเลี้ยงดูเอง ฉะนั้นหน้าที่ของหญิงคือการหัดเรียนรู้และเก่งในงานบ้านเพื่อจะได้เป็นภริยาที่ดีจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเก่งในด้านการจัดบ้านเรือน

ปัจจุบันบทบาททางด้านเศรษฐกิจของผู้หญิงไทยคือความเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของระบบทุนนิยมเข้าไปในชนบท ทำให้เกิดเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ โดยใช้กลไกทางการตลาดเป็นตัวควบคุม ยศ สันติสมบัติ (2534:12) การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางสังคมของการผลิต

ภายในชุมชน อันเนื่องมาจากพลังการแทรกแซงทางเศรษฐกิจและการรุกของกลไกตลาด การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมขององค์การรัฐ ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ในขณะที่ความสามารถทางการผลิตยังคงอยู่ในระดับเดิมความแตกต่างทางชนชั้นมีมากขึ้น ชาววนารายย่อยเริ่มสูญเสียที่ดินทำกินและกลายมาเป็นชาววนารับจ้างเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันการแพร่ระบาดของอุดมการณ์บริโภคนิยมและความทันสมัยโดยผ่านระบบการศึกษาแผนใหม่และสื่อสำคัญคือโทรทัศน์ได้ก่อให้เกิดภาวะการขาดความสมดุลระหว่างความต้องการปัจจัยเพื่อบริโภคกับความสามารถในการตอบสนองความต้องการนั้น ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพเริ่มแตกสลาย ภาวะการพึ่งพิงจากภายนอกมากขึ้น การเปลี่ยนเงื่อนไขทางสังคมของการผลิตยังส่งผลกระทบต่ออย่างมากรต่อการแบ่งงานตามเพศทำให้ผู้หญิงถูกผลักออกจากการเป็นผู้ผลิตในภาคเกษตรให้กลายเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ระบบเศรษฐกิจครัวเรือนเป็นหน่วยที่ก่อให้เกิดผลผลิตในเชิงเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประเทศชาติ สังคม ชุมชนและครอบครัว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานในครัวเรือนมากที่สุด ทั้งในอดีตและปัจจุบันคือแม่บ้านในชนบท นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2532) กล่าวว่าโครงสร้างสังคมไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ได้จัดแบ่งหน้าที่ให้ผู้หญิงและผู้ชายเอาไว้อย่างแน่นอน ผู้หญิงมีหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ต้องรับผิดชอบด้านชีวิตความเป็นอยู่และความอยู่รอดของตนเองและทุกคนในครอบครัว วันทนี วาสิกะสิน (2526: 66) อธิบายว่า สังคมคาดหวังผู้หญิงให้มีหน้าที่เกี่ยวกับการเป็นแม่บ้านเลี้ยงดูลูก ดูแลกิจการในบ้านปรนนิบัติสามี ผู้หญิงต้องอดทนถึงแม้ว่าจะต้องทำงานนอกบ้านด้วย สังคมคาดหวังให้ผู้หญิงแบกรับภาระหลายอย่างโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

สำหรับประเทศไทย บทบาทสตรีในเรื่องเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเป็นความสัมพันธ์ที่สืบทอดยาวนานมาตั้งแต่เดิมในสังคมเกษตร ต่อมาเมื่อได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นสังคมที่เน้นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมพบว่า สตรีจะมีบทบาทเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมใน 3 ระดับคือ สิ่งแวดล้อมในครัวเรือน สิ่งแวดล้อมนอกบ้าน และสิ่งแวดล้อมด้านพลังงาน ในประเด็นบทบาทสตรีกับสิ่งแวดล้อมนอกบ้าน ได้แก่ มลพิษ ทั้งในเรื่องมลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและสารพิษต่าง ๆ ซึ่งหากพิจารณาถึงวิถีการดำรงชีวิตในชนบท สตรีเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาก ขณะเดียวกันสตรี ส่วนใหญ่ในชนบทยังไม่ได้ตระหนักในปัญหาดังกล่าว (กรกช อนุชา, 2539: 19) ดังนั้นในการเพิ่มบทบาทและพัฒนาศักยภาพของสตรีในประเด็นสิ่งแวดล้อมจึงได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสตรีระยะยาว พ.ศ. 2525 – 2544 โดยได้ระบุไว้ในนโยบายหลักว่า ให้การมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกด้าน และยังสามารถกำหนดไว้ในแผนงานย่อย คือ ในแผนงานพัฒนา สุขภาพกายและจิต โภชนาการและสิ่งแวดล้อมว่า จัดให้สตรีมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในส่วนที่ใกล้ชิดตัวและที่ทำงาน หรือเกี่ยวกับกระบวนการ

ผลิต โดยให้สตรีกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน โรงงาน รวมถึงกลุ่มบริการ ได้เข้าใจ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับผลผลิตและอาชีพ เพื่อให้รู้จักป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งมีพฤติกรรมที่จะคุ้มครอง พิทักษ์ พัฒนา สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2538: 70)

กล่าวโดยสรุปแม้ว่าบทบาทของผู้หญิงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสังคมในยุคต่างๆ จะแปรเปลี่ยนไป แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงมีอยู่อย่าง ต่อเนื่องก็คือ ผู้หญิงยังคงต้องมียุทธศาสตร์การรับผิดชอบชีวิตความเป็นอยู่และด้านเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นบทบาทที่ต้องเข้าไปหาอาหารในสังคมเกษตร หรือผู้หญิงตาม โรงงานที่ต้องส่งเงินกลับบ้าน ที่มีผลจากการศึกษาแสดงว่ามีจำนวนมากกว่าชาย แต่ทว่าความรับผิดชอบดังกล่าวไม่ได้สร้างความเป็นธรรมใน ผู้หญิงมีสถานภาพทางสังคมที่ดีขึ้นแต่อย่างใด

บ้านสันเวียงใหม่ ตำบลบ้านสาบ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นตำบลหนึ่งของ จังหวัดพะเยาที่กลุ่มแม่บ้านได้ทำธุรกิจการผลิตปลาสามขึ้นจำหน่ายทั้งในจังหวัดพะเยาและจังหวัดต่าง ๆ และได้เข้าร่วม โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ตามนโยบายของรัฐบาล จากการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า ธุรกิจการผลิตปลาสามของบ้านสันเวียงใหม่ได้รับความนิยมมาก ทำให้จำนวนผู้ผลิตปลาสามมีมากขึ้น และผลเสียที่เกิดจากการกำจัดน้ำเสียและขยะที่เกิดขึ้นจากขั้นตอนการผลิตปลาสามนั้นอาจจะทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแนวโน้มในอนาคตอาจส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำต่าง ๆ โดยเฉพาะกว๊านพะเยา ที่เป็นศูนย์รวมของคนพะเยา

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับรัฐบาลมีแนวความคิดในเรื่อง อุดสาหกรรมชุมชนให้เป็นไปตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการหนึ่งที่รัฐบาลปัจจุบันให้ความสำคัญและเร่งรัดให้ดำเนินการอย่างทั่วถึง ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาถึง บทบาทผู้หญิงซึ่งเป็นกลุ่มแม่บ้านที่ทำธุรกิจปลาสาม บ้านสันเวียงใหม่ ต.บ้านสาบ อ.เมือง จ.พะเยา ถึงวิธีการในการจัดการน้ำและการจัดการขยะจากการผลิตปลาสาม และจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร นอกจากนี้ต้องการทราบว่า ผู้หญิงมีความรู้ ทักษะ ทักษะ ความคาดหวัง เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมครัวเรือน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ ความคาดหวังทางในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสาม ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษาเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะคิด ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังทางสังคม ทักษะคิด ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. ความหมายและประเภทของสิ่งแวดล้อม
2. แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิง
3. แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
4. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

1. ความหมายและประเภทของสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น มีลักษณะที่เป็นกายภาพ และชีวภาพ มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบหรือมีอิทธิพลต่อกัน รวมทั้งสามารถอำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลายซึ่งรวมทั้งมนุษย์ด้วย (จิรพล สิ้นธุนาวา, 2536: 15-16)

สิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Environment) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ใช้เวลาเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับประเภทและชนิดของสิ่งนั้น สิ่งแวดล้อมชนิดหนึ่งเกิดขึ้นมาจะต้องอาศัย สิ่งแวดล้อมอื่นประกอบด้วยเสมอ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 สิ่งที่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติ มีลักษณะและคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น พืช สัตว์ และมนุษย์ เป็นต้น

1.2 สิ่งที่ไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เราอาจมองเห็นสัมผัสได้ และมองไม่เห็น สัมผัสไม่ได้ เช่น อากาศ พลังงาน ดิน น้ำ ลม รัศมี ความร้อนและเสียง เป็นต้น

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man – Made Environment) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์ ทั้งที่ตัวตนและไม่มีตัวตน แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือรูปธรรม สามารถมองเห็นได้ เช่น บ้าน วิทยุ โทรทัศน์ รถไฟ เครื่องบิน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก หรือตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต

2.2 สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือเป็นนามธรรม เช่น วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี ฯลฯ เป็นสิ่งแวดล้อมที่มองไม่เห็น จะแสดงออกในรูปพฤติกรรม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิง

ความหมายของบทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อบทบาทคือต้องเลี้ยงลูก เป็นครูบทบาทคือสั่งสอนอบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้บทบาทคือปฏิบัติตามหมอสั่ง เป็นต้น มนุษย์แต่ละคนมีบทบาทหลายบทบาทและแต่ละบทบาทจะมีความสมบูรณ์หรือสมดุลกันพอควร (สุพัตรา สุภาพ, 2535: 34)

และอีกความหมายหนึ่งของบทบาท คือ แบบแผนพฤติกรรมซึ่งคาดหวังให้สมาชิกได้กระทำตามสถานภาพซึ่งตนดำรงอยู่โดยปกติสถานภาพและบทบาทย่อมเกี่ยวข้องกันเสมอ (วัชรวิภา คชานาทร, 2530: 50)

โดยปกติแล้ว บทบาท อาจหมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพนั้น ๆ บทบาทอันเป็นสิทธิของสถานภาพหนึ่งย่อมมีผลให้เกิดบทบาทอันเป็นหน้าที่ในสถานภาพอีกอย่างหนึ่งเสมอ เช่นบทบาทของบุตรในด้านสิทธิ คือการได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาและมารดาบิดาและมารดาต้องมีบทบาทในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรบทบาทจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญของโครงสร้างสังคมที่มีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีความสอดคล้องเกี่ยวข้องระหว่างกันอย่างมีแบบแผน

“บทบาท” เป็นหน่วยทางโครงสร้างของระบบทางสังคม ซึ่งอันประกอบไปด้วยบรรทัดฐานซึ่งเชื่อมโยงกันชุดหนึ่งสำหรับการทำหน้าที่เฉพาะเจาะจงของระบบ “ตำแหน่ง” หรือสถานภาพประกอบไปด้วย “บทบาท” ชุดหนึ่งและเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึง “ที่ตั้ง” ของบุคคลนั้นๆ ในระบบทางสังคม ลักษณะความถ้อยทีถ้อยอาศัยการกระทำของบทบาท (Role Reciprocity) ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของระบบเข้าด้วยกัน “ความถ้อยทีถ้อยอาศัยปฏิบัติทางบทบาท”

หมายความว่า การกระทำบทยาทหนึ่งพาดพิงหรือกำหนดให้มีการกระทำของอีกบทยาทหนึ่ง เช่น บทยาทของ “สามี” จำต้องมีบทยาทของ “ภรรยา” (พจนานุกรม ศัพท์กฎหมาย, 2525: 36)

ความคาดหวังที่มีต่อบทยาทของผู้หญิงในสังคมนั้น เป็นผลอันเนื่องมาจากความคาดหวังทางสังคมได้กำหนดบทยาทของผู้หญิงไว้มากในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งภายในครอบครัวและภายในสังคม ดังนั้นสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพศชาย จึงมีความคาดหวังต่อผู้หญิงมากในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคม

เบญญา ยอดดำเนิน ได้สรุปการศึกษาในหัวข้อ “โครงสร้างสถาบันครอบครัวไทย” ยุคร่วมสมัย เริ่มจาก พ.ศ. 2488 ผู้ชายจะเข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง ทำงานเป็นขุนนาง เป็นข้าราชการหรือเป็นฝ่ายที่เข้าไปติดต่อสัมพันธ์กับทางการหรือโลกภายนอกครัวเรือน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่หลักของหญิงและชาย ในครอบครัวไทยสมัยโบราณจะค่อนข้างแยกจากกัน จะมีส่วนร่วมรับผิดชอบบ้างก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ปัจจุบันผู้หญิงได้ก้าวออกมานอกครัวเรือนก้าวมาสู่ตลาดแรงงานระดับชาติ เข้ามามีส่วนร่วมในวงการธุรกิจ ราชการหรือแม้กระทั่งการเมือง (อ้างใน ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2535: 12)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในยุคสมัยปัจจุบันนี้ บทบาทของหญิงในครัวเรือนนั้นได้เปลี่ยนไปจากเดิม คือ ผู้หญิงจะมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบรวมทั้งบทบาทในด้านอื่นที่เท่าเทียมกับผู้ชายและเสริมบทบาทซึ่งกันและกัน รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การรวมกลุ่มของแม่บ้านในการผลิตพลาสติก รวมไปถึงกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นสถานภาพทางสังคม โดยถือว่าเป็นการสร้างเครือข่ายในชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งของผู้หญิง

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

นอกจากผู้หญิงจะมีบทบาทสำคัญในครัวเรือนและในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆ ผู้หญิงยังมีบทบาทและความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่ง กาญจนา แก้วเทพ (2535: 117 - 118) ได้กล่าวว่าบทบาทของผู้หญิงในโลกที่ 3 มีบทบาทหลัก 3 ประการด้วยกันคือ

1) บทบาทเรื่องการเอาชีวิตรอดของตนเองและครอบครัวงานที่ผู้หญิงทำเป็นหลักก็คือ การเป็นผู้หาอาหาร นอกจากทำงานในไร่นาแล้ว ผู้หญิงยังเข้าป่าเพื่อหาอาหาร จับสัตว์ปลุกผัก เลี้ยงสัตว์ที่บ้านอีกด้วย

2) บทบาทในการทำงานบ้าน หมายถึง งานทุกอย่างภายในบ้าน ตั้งแต่การหาน้ำกิน น้ำใช้เพื่อการทำมาหากินเสื่อผ้า บ้านเรือน หาเชื้อเพลิงมาหุงต้ม ดูแลบุตรหลานทั้งทางร่างกาย และจิตใจ สติปัญญาและสังคมทั้งในยามปกติและยามป่วยไข้

3) บทบาทในการเสริมรายได้เมื่อครอบครัวเกิดความต้องการ นอกจากผู้หญิงจะทำงานในไร่นาและในบ้านแล้วโดยที่ผู้หญิงทำหน้าที่เป็นแม่ค้ารายย่อย เก็บของป่า หาปลา หรือ เก็บผักจากสวนไปขายหรือแลกเปลี่ยนในตลาด

บทบาทหลักทั้ง 3 ประการนั้น จะเห็นได้ว่าผู้หญิงนั้นทำงานร่วมกับธรรมชาติตลอดมาเพื่อให้บรรลุทุกประการข้างต้น เมื่อทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ หรือน้ำ ลดน้อยหรือเกิดภาวะขาดแคลน ผู้หญิงจะได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ต้องใช้เวลาหรือมีความลำบากมากขึ้น เพื่อหาเชื้อเพลิงหรือน้ำกินน้ำใช้ คือ อาจจะต้องเดินทางไกลมากขึ้นกว่า จะหาสิ่งเหล่านี้ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้หญิงนั้นเป็น “ผู้จัดการ (ตัวจริง) ของธรรมชาติ” ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2535: 119) ได้ให้คำอธิบายว่า

“..ผู้หญิงจึงสั่งสมองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้องและอย่างยั่งยืนยาวนานพร้อมกันนั้น ผู้หญิงก็ยังเป็นพลิกแห่งทัศนคติที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน”

ในประเด็นความสัมพันธ์อันลึกซึ้งของผู้หญิงกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้ นภัส อัสวไชยชาญ (2537: 96) ได้ให้เหตุผลว่า ทำไมผู้หญิงจึงเป็นผู้ที่อยู่แถวหน้าของการชูปชีวิตธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้

“...ผู้หญิงอยู่ในฐานะของ “ผู้จัดการมรดกทางธรรมชาติ” อย่างแท้จริง การเข้าป่าของหญิงชนบทก็เหมือนกับเข้าไปหาอะไรในโรงครัว เพราะป่าเปรียบเสมือนหม้อข้าว หม้อแกงเป็นทั้งแหล่งน้ำ แหล่งผลิตอาหาร แหล่งยารักษาโรคและแหล่งพลังงานต่างๆ ที่จะนำมาใช้สอยได้ สำหรับผู้หญิงชนบทแล้วถ้าหากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมถูกทำลายจนเสื่อมสภาพไป เธอก็จะเป็นด่านแรกที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เพราะต้องสูญเสียระบบผดุงชีวิตระบบการพึ่งพาตนเองไปในที่สุด”

จากความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงในการจัดการสิ่งแวดล้อมสรุปได้ว่าผู้หญิงมีบทบาทหลักอยู่ 3 ประการคือ

1. บทบาทเรื่องการเอาชีวิตรอดของตนเองและครอบครัวงานหลักคือการหาอาหารมาเลี้ยงครอบครัว
2. บทบาทในการทำงานบ้านหมายถึงงานทุกอย่างภายในบ้าน
3. บทบาทในการเสริมรายได้ในครัวเรือน โดยการค้าขายเพื่อหารายได้เสริมให้ครอบครัว

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้หญิงทำงานร่วมกับธรรมชาติมาตลอด เพราะฉะนั้นผู้หญิงจึงมีบทบาทอย่างมากในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพราะถ้าทรัพยากรธรรมชาติขาดแคลนผู้หญิงจะเป็นเพศที่ได้รับกระทบเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องหาวิธีที่จะจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ใน ครัวเรือนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมHomik(1990) ซึ่งได้มุ่งทำการศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงความรู้ไปสู่พฤติกรรม บนคำถามที่ว่าเพราะเหตุใดการรับเอาสิ่งใหม่ๆไปปฏิบัติของแต่ละบุคคลถึงมีความแตกต่างกัน บางคนรับเอาสิ่งใหม่ๆได้ในเวลาอันรวดเร็วในขณะที่บางคนรับได้ช้า และได้เสนอรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไว้และรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นำมาอธิบายในการทำการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำมาเพียง 4 รูปแบบ ดังนี้

- 4.1 รูปแบบ โครงสร้างของระดับชุมชน (community level structural models)
- 4.2 รูปแบบความคาดหวังทางสังคม (social expectation models)
- 4.3 รูปแบบ โครงสร้างคุณสมบัติส่วนบุคคล (individual level structural models)
- 4.4 รูปแบบของการรับรู้ (cognitive models)

4.1 รูปแบบโครงสร้างของระดับชุมชน (community level structural models)

รูปแบบนี้อธิบายถึงแรงผลักดันทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลในการควบคุมและกำจัดการลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรม เช่น กฎหมายจะมีผลกับพฤติกรรมของมนุษย์ จากการศึกษาพบว่าถ้าในชุมชนมีกฎหมายที่เอื้อให้คนปฏิบัติในกิจกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งรวมไปถึงการจัดหาอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมนั้นๆให้ประชาชนสามารถหาได้ง่ายแล้วจะพบว่าคนในชุมชนมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามมากกว่า

4.2 รูปแบบความคาดหวังทางสังคม (social expectation models)

รูปแบบนี้เป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมเฉพาะที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคล (การตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงแผนในการปฏิบัติบางอย่าง) ซึ่งอาจจะแสดงให้เห็นในรูปของภาพลักษณ์โดยรวมของสังคมมากกว่าที่จะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล พบว่า มีแรงจูงใจทางสังคมอย่างน้อย 2 ประการที่ทำให้แต่ละบุคคลมีปฏิกิริยาในเรื่องต่างๆ

ประการแรกคือ เป็นผลมาจากประสบการณ์ตรงของบุคคลในเรื่องนั้นๆ รวมไปถึงอิทธิพลของคนรอบข้างที่บุคคลให้ความเชื่อถือและไว้วางใจด้วย อาจกล่าวได้ว่า เครือข่ายของชุมชนคือประสบการณ์ตรงของแต่ละบุคคล

ประการที่สองคือ ความคาดหวังทางสังคมต่อการปฏิบัติของบุคคล ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลโดยตรงต่อประสบการณ์ด้านพฤติกรรมของแต่ละบุคคล รวมไปถึงการปฏิสัมพันธ์กันในเครือข่ายทางสังคม สื่อต่าง ๆ หนังสือ และการสังเกตการณ์พฤติกรรมต่างๆที่สามารถเห็นได้ง่ายๆ รวมทั้งคำแนะนำที่ดีในเรื่องการปฏิบัติตัวด้วย

แรงจูงใจในการกระทำบางอย่างของบุคคลอาจเกิดขึ้นโดยที่บุคคลไม่ได้คิด
ตรึกตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น แต่เขาปฏิบัติพฤติกรรมบางอย่างเพราะคนอื่น ๆ ที่อยู่
แวดล้อม ตัวเขาปฏิบัติพฤติกรรมแบบนั้นอยู่ และเขาก็คิดว่าถ้าเขาไม่ทำตามอย่างที่คนอื่น ๆ ทำเขา
จะไม่ได้รับการยอมรับในสังคม รวมไปถึงปัจจัยทางด้านความรู้ ถ้าหากบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับ
ประโยชน์หรือผลที่จะได้รับจากการกระทำนั้นบุคคลนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ

จากการศึกษาในครั้งนี้นับว่า บุคคลที่จะมีพฤติกรรมอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับว่าถ้า
บุคคลรู้ว่าการกระทำแบบไหนที่สังคมทั่วไปยอมรับ บุคคลนั้นก็จะมีแนวโน้มปฏิบัติพฤติกรรมเช่น
นั้นด้วย และบุคคลจะหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคมด้วย

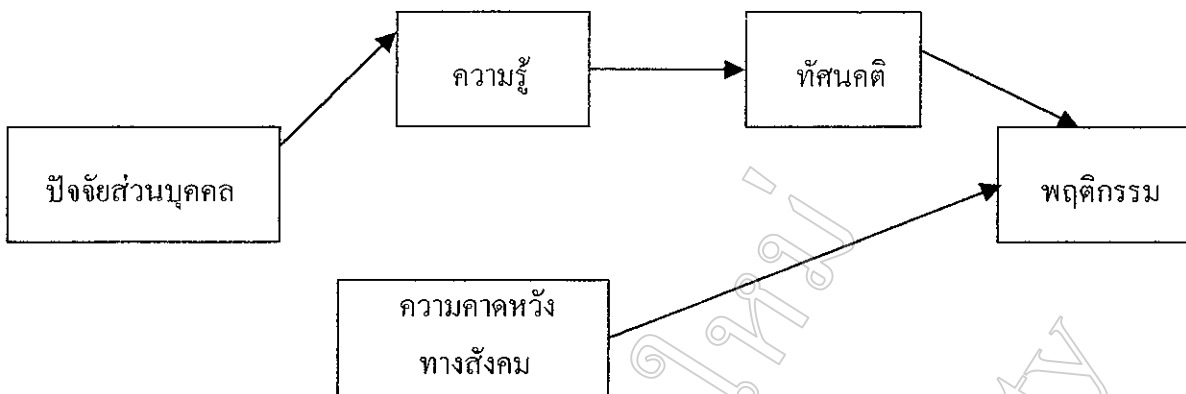
ซึ่งรูปแบบทั้งสองนี้จะเน้นปัจจัยภายนอกบุคคลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความ
รู้เพื่อนำไปสู่พฤติกรรม และรูปแบบต่อไปนี้จะเน้นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรม

4.3 รูปแบบโครงสร้างคุณสมบัติส่วนบุคคล (individual level structural models)

ได้แก่ โครงสร้างทางด้าน เพศ อาชีพ รายได้ การรับรู้ข่าวสาร ฯลฯ ปัจจัย
แวดล้อมของบุคคลมีส่วนอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคล บุคคลที่อยู่ในสถานภาพที่แตกต่างกัน
จะมี พฤติกรรมที่แตกต่างกัน ข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ในสังคม รวมไปถึงกฎเกณฑ์ในการทำงานก็
มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมด้วยเช่นกัน

4.4 รูปแบบของการรับรู้ (cognitive models)

รูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่มนุษย์คิด ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ
และความเข้าใจในสิ่งต่างๆตามทฤษฎีของFishbein (Hornik, 1990) ซึ่งมีชื่อว่าทฤษฎีการกระทำที่ใช้
เหตุผล กล่าวไว้ว่า มนุษย์ทุกคนเมื่อมีความรู้ และความตระหนักเกิดขึ้น จะไปกระตุ้นให้บุคคลแสดง
พฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ ออกมา และถ้าบุคคลนั้นมีทัศนคติ (Attitude) ที่ดีมองเห็นประโยชน์และ
คุณค่าของการกระทำนั้นๆแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็จะนำไปสู่ความตั้งใจที่จะลงมือปฏิบัติ (Intention)
กิจกรรมต่างๆออกมา ซึ่งทั้งหมดก็จะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมนั่นเอง และเช่นเดียวกันกับ
ความคาดหวังทางสังคมที่อยู่รอบตัวบุคคลของแต่ละคน เมื่อทุกคนเห็นคุณค่าหรือประโยชน์แล้วก็
จะทำให้เกิดบรรทัดฐานทางสังคมของบุคคลนั้นขึ้นมา ซึ่งสิ่งเหล่านั้นสามารถทำให้บุคคลเกิดความ
ตั้งใจที่จะลงมือปฏิบัติ (Intention) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาได้ ซึ่งแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า
บรรทัดฐานทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อบุคคลที่อยู่รอบข้างด้วย ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำเอาบางส่วน
จากทฤษฎีการใช้เหตุผล (The Theory of Reasoned Action) มาดังนี้

จากแผนภูมิของทฤษฎีการกระทำที่ใช้เหตุผล (The Theory of Reasoned Action) ผู้วิจัยได้นำมาดัดแปลงให้ตรงตามแนวคิดที่จะทำการศึกษาดังนี้

มนุษย์ทุกคนเมื่อมีความรู้ และความตระหนักเกิดขึ้น สิ่งเหล่านั้นจะไปกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆออกมา และถ้าหากบุคคลนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมและเห็นประโยชน์จากการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมแล้วสิ่งนั้นก็必将นำไปสู่การลงมือปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดก็จะแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมนั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น การที่ผู้หญิงจะมีความรู้ในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือไม่ นั่นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรม การรับรู้ข่าวสาร รวมไปถึงสื่อต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้หญิงมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ถ้าหากผู้หญิงมีความรู้ดีว่า การคัดแยกขยะเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ และสามารถนำขยะมาเปลี่ยนเป็นเงินได้ สิ่งเหล่านี้ก็จะส่งผลให้ ผู้หญิงมีทัศนคติที่ดี และทำให้มีการคัดแยกขยะต่อไป และเช่นเดียวกันกับเรื่องความคาดหวังทางสังคมที่อยู่รอบตัวแต่ละบุคคลก็จะนำไปสู่การกระทำเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อบุคคลรอบข้างของผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือบุคคลในชุมชน มีความคาดหวังให้ผู้หญิงว่า การคัดแยกขยะก่อนที่นำไปทิ้งเป็นสิ่งที่ดี และกำจัดได้ง่าย ทำให้ผู้หญิงแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมเช่นกัน ซึ่งจากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ความคาดหวังทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อคนรอบข้าง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อม กาญจนา แก้วเทพ (2535: 55) พบว่า ผู้หญิงเปรียบเสมือนผู้จัดการของธรรมชาติ เป็นผู้ใช้ที่ดิน ใช้แหล่งน้ำ หาดอาหารและหาพลังงานมาใช้ในบ้านเรือน นอกจากนี้ ยังมีบทบาทในการทำงานบ้าน ดูแลบุตรหลานและมีบทบาทในการเสริมรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งจากการศึกษาจะเห็นว่า ผู้หญิงยังมีบทบาทไม่มากนัก ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอกครัวเรือน แต่ก็

เป็นที่ยอมรับว่าผู้หญิงได้ให้ความสำคัญกับปัญหาภายในครัวเรือนเช่นงานบ้าน งานจัดหาอาหาร และพลังงานมาใช้ในบ้านเรือน และมีบางกลุ่มที่ให้ความสนใจ ในการจัดการปัญหาขยะและมลพิษ ในครัวเรือน ดังนั้นงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาบทบาทของผู้หญิงในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในครัวเรือนซึ่งเป็นอีกบทบาทหนึ่งของผู้หญิงในครัวเรือน ทั้งนี้เพื่อหาแนวทาง ในการลดปัญหา สิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมโดยรวมต่อไป

ในขณะที่ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติของแม่บ้านในการกำจัดขยะมูลฝอยและ สิ่งปฏิกูลซึ่ง ชลธิชา ตั้งอัน (2531: 60) ได้ทำการศึกษาเรื่องความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติของแม่ บ้าน ในการ กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล : ศึกษากรณีครัวเรือนริมคลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร พบว่า แม่บ้านที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่ามีความรู้ ความเชื่อใน การกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในครัวเรือนมากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีการศึกษาอื่น ๆ และยังพบว่า แม่บ้านที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความรู้ความเชื่อและการปฏิบัติในการกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลแตกต่างกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจจะส่งผลถึงความรู้และ ทักษะในการจัดการสิ่งแวดล้อมและเมื่อพิจารณาถึงบทบาทของผู้หญิงในการใช้ทรัพยากรและการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่ง กชกร อนุชา(2539:54) ได้ทำการศึกษาพบว่าบทบาทของผู้หญิงในการใช้ ทรัพยากร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาได้เพิ่มบทบาทและหน้าที่ในด้านการรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก แนวโน้มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการจัดการ และการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการยอมรับมากขึ้นทั้งในระดับนานาชาติและใน ประเทศ นอกจากนี้ผู้หญิงมักจะเป็นกลุ่มที่รู้สภาพปัญหาและความต้องการของหมู่บ้านจะสามารถ บอกได้ว่ามีสภาพปัญหาเป็นอย่างไรบ้างและจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไรบ้าง นอกจากนี้ผู้หญิงยังมี บทบาทสำคัญในการส่งผ่านองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับบุคคลในครอบครัวและชุมชน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบาทของผู้หญิงกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ได้รับการยอมรับมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญทางด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้หญิง

หากพิจารณาถึงบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาทางสังคมแล้ว สุธีรา ทอมสัน และ เมทินี พงษ์เวช (2539: 39) พบว่าบทบาทที่หลากหลายของผู้หญิงในการพัฒนาทางสังคมที่สำคัญ คือ

1. ผู้หญิงในฐานะผู้สืบสานค่านิยมและทัศนคติของสังคมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทโดยตรง ในฐานะของมารดาและผู้ให้การศึกษาอบรมบ่มนิสัยและหล่อหลอมทางสังคมต่อลูกและ ครอบครัวหากผู้หญิงมีความเข้าใจในเรื่องของความเท่าเทียมระหว่างเพศและเห็นความสำคัญของ บทบาทผู้หญิงในสังคม ความเข้าใจดังกล่าวจะถูกกำหนดให้ลูกเป็นอย่างดี แต่ถ้ามองว่าผู้หญิงเป็น ช่างเท้าหลังแล้วความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศยังมีต่อไป

2. ผู้หญิงในฐานะผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับสิ่งแวดล้อม ในฐานะผู้ดูแลครอบครัวผู้หญิงเป็นผู้ต่อสู้เพื่อความกินดีอยู่ดีของครอบครัวและสถานะแวดล้อมที่เหมาะสม ผู้หญิงยังมีบทบาทมากในด้านการจัดการชุมชน สังคม เศรษฐกิจและศาสนาอีกด้วย

3. ผู้หญิงในฐานะผู้ที่มีส่วนในการสร้างเศรษฐกิจ ผู้หญิงมีจำนวนมากก็อยู่ในแรงงานที่รับจ้างจากผลการศึกษเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงที่มีในด้านต่างๆ ซึ่งผู้หญิงได้มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านของครัวเรือนและชุมชน

ส่วนของความสัมพันธ์ของผู้หญิงซึ่งเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งวิฑูรย์ ปัญญากุล (2538: 70) ได้ทำการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ของผู้หญิงที่มีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติใน 2 ลักษณะ คือ เป็นผู้ที่จะได้รับผลกระทบทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบจากสิ่งแวดล้อม และในลักษณะที่เป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพอย่างยิ่งในการเป็นกองหน้าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีชีวิตที่ยั่งยืนต้องมี 3 ประการ คือ

1. การรักษากระบวนการทางนิเวศและระบบเกื้อหนุนชีวิต โดยการนำความรู้ดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของสถานะแวดล้อม เช่น การทำนาขั้นบันไดการหมุนเวียนพื้นที่เพาะปลูกการปลูกป่าที่ได้ทำมาแล้วอย่างมีประสิทธิภาพมาผสมผสานกับเทคนิคความรู้ใหม่โดยบรรดาประเทศต่าง ๆ เช่น ชัมบับเว อินเดียต่างรณรงค์ให้ผู้หญิงเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินการเกี่ยวกับการการปลูกป่า ดูแลแหล่งน้ำ เป็นต้น

2. การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากผู้หญิงเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องพืชและสัตว์ในถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นอย่างดี เพราะในวิถีประจำวัน ผู้หญิงเป็นผู้ที่ใช้พืชและสัตว์ในการปรุงอาหาร รักษาโรค และยังเป็นผู้ที่มีความรู้ในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ เช่น ลักษณะระดับความชุ่มชื้นในอากาศ ประเภทของแมลง เป็นต้น

3. หลักประกันในการใช้สิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศให้มีความยั่งยืน การที่ผู้หญิงจะมีหลักประกันให้แก่ตนเองและสถานะแวดล้อมได้นั้นนอกจากบทบาทของผู้หญิงในฐานะ ผู้ดูแลธรรมชาติแล้ว ผู้หญิงต้องมีกลไกที่จะใช้ในฐานะ ผู้ป้องกันธรรมชาติด้วยการมีองค์กร และเครือข่ายที่ประสานงานกันตั้งแต่ระดับท้องถิ่นระดับภูมิภาคระดับชาติและระดับ โลกจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นดังเช่นกลุ่มผู้หญิงในชมรมคุ้มครองผู้บริโภคของมาเลเซียที่ได้ต่อสู้กับทาง โรงงานที่กำลังทำลายชีวิตของแม่น้ำทั้งสาย จึงต้องอาศัยกลไกการรณรงค์กับสาธารณชนในวงกว้าง

จากแนวความคิดเบื้องต้นจะเห็นว่าผู้หญิงเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงที่เกิดจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจของสังคมปัจจุบัน จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้เกิดการร่วมกลุ่มของผู้หญิง ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยสมาชิกในชุมชนควรมีความตระหนักร่วมกันในการกำหนดคุณค่า กติกา การวางแผนการใช้อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายใต้ประโยชน์

ร่วมกันตามระบบสิทธิร่วมกันของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งเป็นทิศทางหลักของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เปรียบได้กับความคาดหวังทางสังคม

สมมติฐานในการวิจัย

จากทฤษฎีแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นสมมติฐานจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ว่า

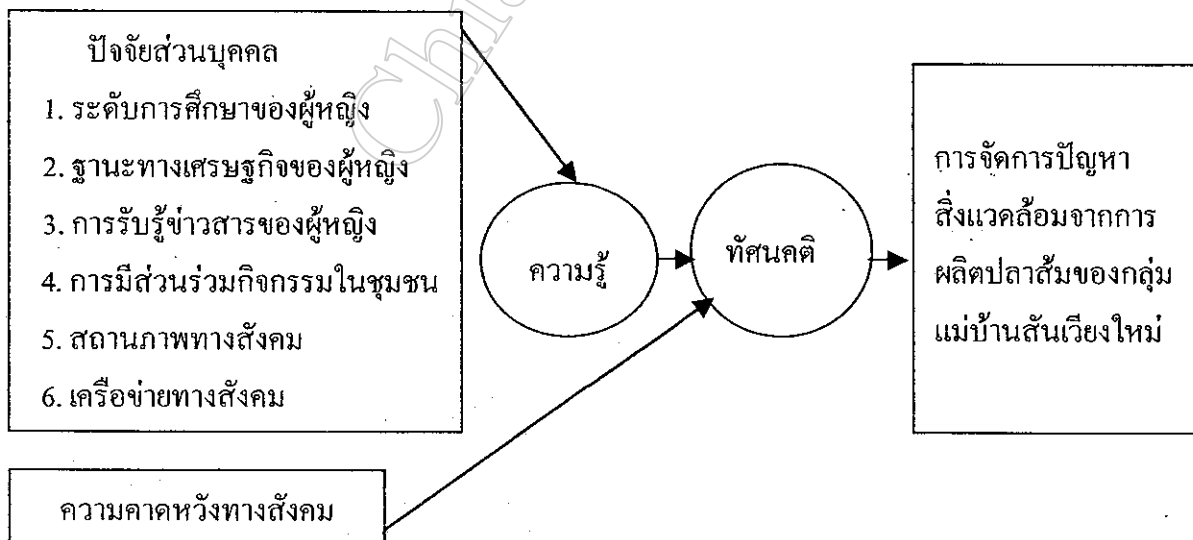
1. มีความสัมพันธ์กันระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะคิด ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่
2. มีความสัมพันธ์กันระหว่าง ความคาดหวังทางสังคม ทักษะคิด ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

จากสมมติฐานในการวิจัย ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ในการศึกษาดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะคิด ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่
2. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังทางสังคม ทักษะคิด ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

กรอบความคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1 ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระดับรายได้ของครัวเรือนของผู้หญิงแต่ละคนที่ผลิตปลาสำบ้านสันเวียงใหม่

1.2 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้หญิงแต่ละคนภายในระบบการศึกษาภาคบังคับ

1.3 การรับรู้ข่าวสารของผู้หญิง หมายถึง การได้รับรู้ รับทราบ ติดตามข่าวสารด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ สื่อจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือวารสาร และเอกสารต่างๆ

1.4 การมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้านในประเด็นต่างๆ เช่น กลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคม และกลุ่มทางสิ่งแวดล้อม

1.5 สถานภาพทางสังคม หมายถึง การเป็นผู้นำหรือกรรมการของกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมต่างๆ

1.6 เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ด้านการพึ่งพา และแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นระหว่างผู้หญิงกับกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2. ความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อผู้หญิงในการจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่ผู้หญิงรับทราบความคาดหวังของ สมาชิกในครัวเรือน เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรเอกชน ที่คาดหวังให้ผู้หญิงเข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

3. บทบาทของผู้หญิงในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสำ หมายถึง บทบาท หรือ กิจกรรมของผู้หญิงในการจัดการสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสำในด้านการจัดการน้ำและการจัดการขยะ

4. ความรู้ หมายถึง ความรู้ของผู้หญิงที่ผลิตปลาสำในเรื่องการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน ใน 2 ประเด็น ดังนี้คือ การจัดการน้ำ และการจัดการขยะ

5. ทักษะคติ หมายถึง ความคิด ความรู้สึของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตปลาสำและการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative study) ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางดำเนินการศึกษาโดยมีรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ วิธีการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านสันเวียงใหม่ ตำบลบ้านสาบ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เหตุผลที่เลือกพื้นที่ในการศึกษาทำวิจัยครั้งนี้ คือ

1. เป็นหมู่บ้านที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่ให้มีโครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์
2. เป็นหมู่บ้านที่มีการประกอบอาชีพผลิตพลาสติก ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น น้ำเสีย และขยะ
3. เป็นหมู่บ้านที่กลุ่มแม่บ้านในชุมชนมีบทบาทมากในด้านเศรษฐกิจครัวเรือนและเศรษฐกิจในระดับชุมชน

แหล่งข้อมูล

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ผู้ผลิตพลาสติกจำนวน 250 คนที่พักอาศัยอยู่ที่บ้านสันเวียงใหม่
2. ข้อมูลปฐมภูมิได้จากแบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
3. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารการวิจัย เอกสารข้อมูลพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษาและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของผู้หญิงในชุมชน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาเป็นการศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลและความคาดหวังทางสังคม ที่มีผลต่อความรู้ ทักษะคติ ของกลุ่มแม่บ้านในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกในด้านการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมชุมชน

ตัวแปรในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดข้างต้น ผู้ศึกษาได้กำหนดลักษณะตัวแปรต้น และตัวแปรตามดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ระดับการศึกษาของผู้หญิง สถานะทางเศรษฐกิจของผู้หญิง การรับรู้ข่าวสารของผู้หญิง การมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน สถานภาพทางสังคม เครือข่ายทางสังคม ความรู้ ทักษะคิดและความคาดหวังทางสังคม
2. ตัวแปรตาม คือ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกในประเด็นของสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ หน่วยในการศึกษาคือ กลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 250 คน ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ประชากร (Population) ทั้งหมดเป็นตัวอย่างในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมไว้แล้ว ทั้งที่เป็นข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่ได้จากหน่วยงานของทางราชการ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รายงานเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป เช่น ข้อมูลด้านพื้นที่ ความเป็นมาของการผลิตพลาสติก เป็นต้น

2. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามที่สอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหา โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพในสังคม การเข้าร่วมเครือข่ายในสังคม และ การรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อผู้หญิงในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

ส่วนที่ 4 ทักษะคิดของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

ส่วนที่ 5 การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมการผลิตปลาส้มของกลุ่มแม่บ้าน
สันเวียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่แบบสอบถามซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นจาก
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

1. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เกณฑ์ในการประเมินเกี่ยวกับระดับการศึกษาของผู้หญิงที่ผลิตปลาส้มบ้าน
สันเวียงใหม่ โดยให้คะแนนดังนี้ คือ

ไม่ได้รับการศึกษา	หมายถึงระดับคะแนน	1 คะแนน
ประถมศึกษา	หมายถึงระดับคะแนน	2 คะแนน
มัธยมศึกษา	หมายถึงระดับคะแนน	3 คะแนน
สูงกว่ามัธยมศึกษา	หมายถึงระดับคะแนน	4 คะแนน

2. เกณฑ์การประเมินเกี่ยวกับความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อผู้หญิงในการจัดการ
สิ่งแวดล้อม มีระดับความถี่ในการถูกชักชวนจากบุคคลอื่น คือ

1 สัปดาห์ต่อครั้ง	หมายถึงระดับคะแนน	4 คะแนน
2-3 สัปดาห์ต่อครั้ง	หมายถึงระดับคะแนน	3 คะแนน
1 เดือนต่อครั้ง	หมายถึงระดับคะแนน	2 คะแนน
2-3 เดือนต่อครั้ง	หมายถึงระดับคะแนน	1 คะแนน
ไม่เคย	หมายถึงระดับคะแนน	0 คะแนน

3. เกณฑ์การประเมินเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิต
ปลาส้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ มีจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 17 ข้อแบ่งคะแนนออกเป็น
2 ระดับ คือ

ตอบถูก ให้ 1 คะแนน

ตอบผิด ให้ 0 คะแนน

4. เกณฑ์การประเมินเกี่ยวกับทัศนคติของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม
จากการผลิตปลาส้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ คำถามมีทั้งหมด 11 ข้อ ให้ผู้ตอบ ตอบตาม
สภาพความเป็นจริงตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ คือ

คำถามเชิงบวก	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	4 คะแนน
	เห็นด้วย	หมายถึง มีระดับคะแนน	3 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	หมายถึง มีระดับคะแนน	2 คะแนน

	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	1 คะแนน
คำถามเชิงลบ	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	4 คะแนน
	ไม่เห็นด้วย	หมายถึง มีระดับคะแนน	3 คะแนน
	เห็นด้วย	หมายถึง มีระดับคะแนน	2 คะแนน
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	1 คะแนน

5. เกณฑ์ในการประเมินเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาส้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ มีทั้งหมด 9 ข้อ ให้ผู้ตอบ ตอบตามสภาพความเป็นจริงตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ คือ

คำถามเชิงบวก	เคยทุกครั้งทุกวัน	หมายถึง มีระดับคะแนน	4 คะแนน
	เคย 1 สัปดาห์ต่อครั้ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	3 คะแนน
	เคย 2-3 สัปดาห์ต่อครั้ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	2 คะแนน
	เคย 1 เดือนต่อครั้ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	1 คะแนน
	ไม่เคย	หมายถึง มีระดับคะแนน	0 คะแนน
คำถามเชิงลบ	ไม่เคย	หมายถึง มีระดับคะแนน	4 คะแนน
	เคย 1 เดือนต่อครั้ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	3 คะแนน
	เคย 2-3 สัปดาห์ต่อครั้ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	2 คะแนน
	เคย 1 สัปดาห์ต่อครั้ง	หมายถึง มีระดับคะแนน	1 คะแนน
	เคยทุกครั้งทุกวัน	หมายถึง มีระดับคะแนน	0 คะแนน

การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มแม่บ้านผลิตปลาส้มบ้านสันเวียงใหม่ จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเข้าใจต่อข้อคำถาม ได้ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามดังนี้ คือ ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารจากแหล่งต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 0.87 ($\alpha = 0.87$)

ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคม และกลุ่มทางสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 0.80 ($\alpha = 0.80$)

ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อผู้หญิงในการจัดการสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 0.85 ($\alpha = 0.85$)

ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ เท่ากับ 0.85 ($\alpha=0.85$)

ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับทัศนคติของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ เท่ากับ 0.80 ($\alpha=0.80$)

ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ เท่ากับ 0.80 ($\alpha = 0.80$)

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. สํารวจสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่จะทำการศึกษา รวมไปถึงแหล่งที่ตั้งของครัวเรือนที่จะทำการศึกษา

2. สร้างแบบสอบถามขึ้น โดยมีทั้งคำถาม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

2.1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม สมาชิกเครือข่ายทางสังคม

2.2 ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับบทบาทผู้หญิงในการจัดการสิ่งแวดล้อมของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตปลาต้มบ้านสันเวียงใหม่ หลังจากนั้นนำไปทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

3. ทำการคัดเลือกตัวอย่างจากจำนวนประชากร (Population) ทั้งหมดในกลุ่มแม่บ้านผลิตปลาต้มจำนวน 350 คน

4. ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นซึ่งผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องทีละฉบับและให้คะแนนตามเกณฑ์เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และหาค่าวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพปัจจุบันของนักเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

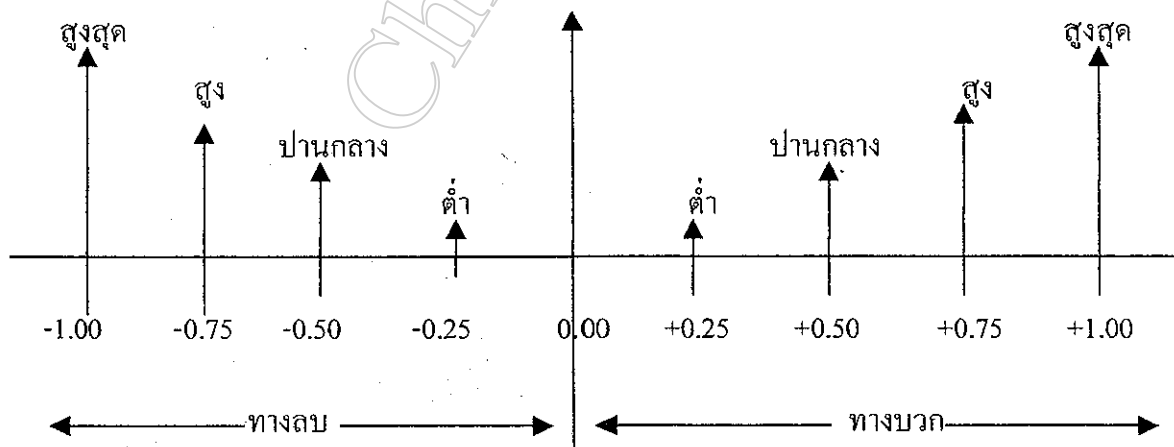
2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป เป็นอัตราร้อยละตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านปัจจัยส่วนบุคคลนำไปสู่ความรู้ ทักษะ และ การจัดการสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสมของพ่อแม่บ้านสันเวียงใหม่โดยการทดสอบค่า Pearson's Correlation Coefficient (r) และ t – test

สามารถสรุปการหาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	สถิติที่ใช้บอกขนาดและทิศทางของ ความสัมพันธ์	สถิติที่ใช้ ทดสอบนัย สำคัญทางสถิติ
ระดับการศึกษา	ความรู้	Pearson's Correlation Coefficient (r)	F – test
รายได้	ความรู้	Pearson's Correlation Coefficient (r)	F – test
การรับรู้ข่าวสาร	ความรู้	Pearson's Correlation Coefficient (r)	F – test
มีส่วนร่วมในชุมชน	ความรู้	Pearson's Correlation Coefficient (r)	F – test
สถานภาพทางสังคม	ความรู้	-	t-test
เครือข่ายทางสังคม	ความรู้	-	t-test
ความคาดหวัง ทางสังคม	ทัศนคติ	Pearson's Correlation Coefficient (r)	F – test
ความรู้	ทัศนคติ,การจัดการ ปัญหาสิ่งแวดล้อม	Pearson's Correlation Coefficient (r)	F – test
ทัศนคติ	การจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อม	Pearson's Correlation Coefficient (r)	F – test

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาทิศทางความสัมพันธ์ของระดับความเข้มข้น ไม่มีความสัมพันธ์

(กุทชงศ์ กุณทดบุตร, ม.ป.ป.)